2024/884

19.3.2024

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV (EL) 2024/884,

13. märts 2024,

millega muudetakse direktiivi 2012/19/EL elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete (elektroonikaromude) kohta

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 192 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust, ([1])

pärast konsulteerimist Regioonide Komiteega,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ([2])

ning arvestades järgmist:

(1) 13. augustil 2012 jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2012/19/EL ([3]) ja sellega asendati Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2002/96/EÜ ([4]).

(2) Päikesepaneelid, mis ei kuulunud direktiivi 2002/96/EÜ reguleerimissalasse, lisati direktiivi 2012/19/EL reguleerimisalasse alates 13. augustist 2012, lisades need direktiivi 2012/19/EL artikli 2 lõike 1 punktis a osutatud I ja II lisa 4. kategooriasse.

(3) Direktiivi 2012/19/EL artikli 13 lõikes 1 on sätestatud, et liikmesriigid peavad tagama, et elektri- ja elektroonikaseadmete tootjad kannavad muude kasutajate kui kodumajapidamiste elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete (edaspidi „elektroonikaromud“) kogumisest, töötlemisest, taaskasutamisest ja keskkonnaohutust kõrvaldamisest tulenevad kulud, mis tulenevad pärast 13. augustit 2005 turule lastud toodetest.

(4) 25. jaanuaril 2022 tunnistas Euroopa Liidu Kohus (Euroopa Kohus) kohtuasjas C-181/20 tehtud otsuses ([5]) kehtetuks direktiivi 2012/19/EL artikli 13 lõike 1 osas, mis puudutab ajavahemikul 13. augustist 2005 kuni 13. augustini 2012 turule lastud päikesepaneele, põhjendamatu tagasiulatuva jõu tõttu. Euroopa Kohus leidis, et enne direktiivi 2012/19/EL vastuvõtmist jättis liidu seadusandja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2008/98/EÜ ([6]) artikli 14 alusel liikmesriikidele valiku nõuda päikesepaneelidest tekkinud jäätmete käitlemisega seotud kulude kandmist praegustelt või varasematelt jäätmevaldajatelt või päikesepaneelide tootjalt või

([1]) ELT C 184, 25.5.2023, lk 102.
([2]) Euroopa Parlamendi 6. veebruari 2024. aasta seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata) ja nõukogu 4. märtsi 2024. aasta otsus.
([3]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta direktiiv 2012/19/EL elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete (elektroonikaromude) kohta (ELT L 197, 24.7.2012, lk 38).
([4]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. jaanuari 2003. aasta direktiiv 2002/96/EÜ elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete kohta (ELT L 37, 13.2.2003, lk 24).
([5]) Euroopa Kohtu (suurkoda) 25. jaanuari 2022. aasta otsus VYSOČINA WIND a.s. *vs.* Česká republika – Ministerstvo životního prostředí, C-181/20, ECLI:EU:C:2022:51.
([6]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. aasta direktiiv 2008/98/EÜ, mis käsitleb jäätmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks teatud direktiivid (ELT L 312, 22.11.2008, lk 3).

turustajalt. Seejärel kehtestas liidu seadusandja direktiivi 2012/19/EL artikli 13 lõikes 1 õigusnormi, mille kohaselt kannavad need kulud kõikides liikmesriikides tootjad, sealhulgas nende toodete puhul, mille tootjad olid turule lasknud juba direktiivi 2008/98/EÜ kehtivuse ajal. Euroopa Kohus leidis, et kõnealust õigusnormi tuleb käsitada tagasiulatuvalt kohaldatavana, mistõttu võib see rikkuda õiguskindluse põhimõtet, ning et kõnealune tagasiulatuvas muudab selle kehtetuks päikesepaneelide suhtes, mis on turule lastud enne direktiivi 2012/19/EL jõustumist.

(5) Euroopa Kohus leidis oma otsuses samuti, et asjaolu, et liikmesriik võttis liidu direktiiviga vastuolus olevad õigusnormid vastu enne selle direktiivi vastuvõtmist, ei kujuta iseenesest endast liidu õiguse rikkumist, sest enne kõnealuse direktiivi muutumist liidu õiguskorra osaks ei saa direktiivis ette nähtud tulemuse saavutamine olla tõsiselt ohus.

(6) Euroopa Kohtu otsus tähendab otseselt, et direktiivi 2012/19/EL artikli 13 lõiget 1 tuleks muuta nii, et see ei oleks kohaldatav muude kasutajate kui kodumajapidamiste sellistest päikesepaneelidest tekkinud jäätmete suhtes, mis on turule lastud ajavahemikul 13. augustist 2005 kuni 13. augustini 2012. Lisaks on Euroopa Kohtu otsuses esitatud kaalutlusi arvesse võttes vaja muuta direktiivi 2012/19/EL ka seoses selliste kodumajapidamiste päikesepaneelidest tekkinud jäätmete käitluse rahastamisega, mille suhtes kohaldatakse direktiivi 2012/19/EL artiklit 12, ning seoses muude elektri- ja elektroonikaseadmetega nii kodumajapidamistest kui ka muudelt kasutajatelt kui kodumajapidamistelt pärit jäätmete puhul, mis on päikesepaneelidest tekkinud jäätmetega võrreldavas olukorras.

(7) Direktiivi 2012/19/EL artikli 2 lõike 1 punktiga b laiendatakse kõnealuse direktiivi reguleerimisala alates 15. augustist 2018 kõigile elektri- ja elektroonikaseadmetele. Elektri- ja elektroonikaseadmed, mis ei kuulunud direktiivi 2012/19/EL artikli 2 lõike 1 punkti a kohaselt selle reguleerimisalasse, kuid mis kuulusid asjaomase direktiivi reguleerimisalasse alates 15. augustist 2018 vastavalt direktiivi artikli 2 lõike 1 punktile b (edaspidi „avatud reguleerimisalasse kuuluvad elektri- ja elektroonikaseadmed“), ei kuulunud sarnaselt päikesepaneelidele varem ka direktiivi 2002/96/EÜ reguleerimisalasse. Seega oli liikmesriikidele enne direktiivi 2012/19/EL vastuvõtmist jäetud vastavalt direktiivi 2008/98/EÜ artiklile 14 võimalus nõuda kõnealustest elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete käitlemisega seotud kulude kandmist praegustelt või varasematelt jäätmevaldajatelt või nende seadmete tootjalt või turustajalt. Seetõttu oleks direktiivi 2012/19/EL artikli 13 lõike 1 kohaldamine avatud reguleerimisalasse kuuluvate elektri- ja elektroonikaseadmete suhtes Euroopa Kohtu otsuses esitatud põhjustel vastuolus õiguskindluse põhimõttega. Lisaks kuna direktiiv 2012/19/EL hõlmab avatud reguleerimisalasse kuuluvaid elektri- ja elektroonikaseadmeid alles alates 15. augustist 2018, tuleks artikli 13 lõiget 1 muuta nii, et seda ei kohaldataks avatud reguleerimisalasse kuuluvate elektri- ja elektroonikaseadmete suhtes, mis lasti turule ajavahemikul 13. augustist 2005 kuni 15. augustini 2018.

(8) Sarnaselt direktiivi 2012/19/EL artikli 13 lõikele 1, mida kohaldatakse muude kasutajate kui kodumajapidamiste suhtes, nähakse kõnealuse direktiivi artikli 12 lõikes 1 koostoimes selle artikli 12 lõikega 3 ette, et tootjad peavad rahastama kodumajapidamiste elektroonikaromude kogumise, töötlemise, taaskasutamise ja keskkonnaohutu kõrvaldamise kulusid seoses toodetega, mis lasti turule pärast 13. augustit 2005. Kuivõrd neid sätteid kohaldatakse ajavahemikul 13. augustist 2005 kuni 13. augustini 2012 turule lastud päikesepaneelide jäätmekäitluskulude ja 13. augustist 2005 kuni 15. augustini 2018 turule lastud avatud reguleerimisalasse kuuluvate elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmekäitluskulude rahastamise suhtes, kohaldataks neid Euroopa Kohtu otsuses esitatud põhjustel samuti tagasiulatuvalt viisil, mis on vastuolus õiguskindluse põhimõttega. Seepärast tuleks direktiivi 2012/19/EL artiklit 12 muuta nii, et seda ei kohaldataks päikesepaneelide suhtes, mis lasti turule ajavahemikul 13. augustist 2005 kuni 13. augustini 2012 ega avatud reguleerimisalasse kuuluvate elektri- ja elektroonikaseadmete suhtes, mis lasti turule ajavahemikul 13. augustist 2005 kuni 15. augustini 2018.

(9) Direktiiviga 2012/19/EL täiendatakse direktiivi 2008/98/EÜ, mis on üks liidu üldistest jäätmekäitlusalastest õigusaktidest. Direktiivi 2008/98/EÜ artikleid 8 ja 14 kohaldatakse seetõttu päikesepaneelidest tekkinud jäätmete ja avatud reguleerimisalasse kuuluvate elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete käitlemise suhtes ajavahemikul, mil päikesepaneelid ja avatud reguleerimisalasse kuuluvad elektri- ja elektroonikaseadmed ei kuulunud direktiivi 2012/19/EL reguleerimisalasse käesoleva direktiivi alusel artiklitesse 12 ja 13 tehtud muudatuste tõttu.

(10) Direktiivi 2012/19/EL artikli 14 lõikes 4 ja artikli 15 lõikes 2 on sätestatud, et turule lastud elektri- ja elektroonikaseadmed tuleb märgistada, eelistatavalt kooskõlas Euroopa standardiga EN 50419, mille Cenelec võttis vastu 2006. aasta märtsis. Kõnealust standardit on muudetud, et ajakohastada selles sisalduvaid viiteid direktiivile 2012/19/EL. Seepärast tuleks kõnealustes artiklites esitatud viidet standardile ajakohastada, et viidata Euroopa standardi EN 50419 muudetud versioonile, mille Cenelec võttis vastu 2022. aasta juulis.

(11) Direktiivi 2012/19/EL artikli 15 lõikes 2 on sätestatud, et elektri- ja elektroonikaseadme turulelaskmise kuupäeva üheseks kindlaksmääramiseks peavad liikmesriigid tagama, et elektri- ja elektroonikaseadmel oleks tähis, millel on märgitud, et seade on turule lastud pärast 13. augustit 2005. Artiklite 12 ja 13 muudatusettepanekutest tulenevalt tuleks muuta artikli 15 lõiget 2 seoses päikesepaneelide ja avatud reguleerimisalasse kuuluvate elektri- ja elektroonikaseadmetega, et täpsustada, et märgistamiskohustust kohaldatakse päikesepaneelide puhul alles alates 13. augustist 2012 ja avatud reguleerimisalasse kuuluvate elektri- ja elektroonikaseadmete puhul alles alates 15. augustist 2018.

(12) Et tagada õiguskindluse põhimõtte järgimine direktiivi 2012/19/EL tulevaste läbivaatamiste puhul, on oluline pöörata erilist tähelepanu sellele, et ei võetaks vastu sätteid, millel võib olla põhjendamatu tagasiulatuv jõud. Lisaks sellele on vaja tagada elektri- ja elektroonikaseadmete tootjatele selgus ja prognoositavus seoses nende toodete turule laskmise ajal kehtinud tegutsemistingimustega. Selline lähenemisviis aitab vältida ettearvamatute kulude tekkimise riski seoses elektroonikaromude tulevase käitlemisega. Lisaks on selliste läbivaatamiste puhul oluline järgida direktiivi 2008/98/EÜ artiklis 4 sätestatud jäätmehierarhiat.

(13) Kooskõlas liikmesriikide ja komisjoni 28. septembri 2011. aasta ühise poliitilise deklaratsiooniga selgitavate dokumentide kohta ([7]) kohustuvad liikmesriigid põhjendatud juhtudel lisama ülevõtmismeetmeid käsitlevale teatele ühe või mitu dokumenti, milles selgitatakse seost direktiivi osade ja ülevõtvate riigisiseste õigusaktide vastavate osade vahel. Käesoleva direktiivi puhul leiab seadusandja, et nimetatud dokumentide esitamine on põhjendatud.

(14) Päikesepaneelidest tekkinud jäätmete ja avatud reguleerimisalasse kuuluvate elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete ebasobiv töötlemine avaldab märkimisväärset kahjulikku mõju tervisele ja keskkonnale. Seetõttu on oluline tagada päikesepaneelidest tekkinud jäätmete nõuetekohane töötlemine ja päikesepaneelidest tekkinud jäätmete maksimaalne taaskasutamine. Ilma et see piiraks käesoleva direktiiviga kehtestatud rahaliste kohustuste muudatusi, mis on vajalikud enne 13. augustit 2012 turule lastud päikesepaneelidest tekkinud jäätmete ning kõigi enne 15. augustit 2018 turule lastud avatud reguleerimisalasse kuuluvate elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete kogumise ja töötlemise hõlmamiseks, on oluline, et liikmesriigid tagavad nendega seotud elektroonikaromude keskkonnaohutu käitlemise. Liikmesriigid võiksid oma individuaalsete või kollektiivsete laiendatud tootjavastutuse süsteemide kaudu ergutada tootjaid nõuetekohaselt koguma ja töötlema päikesepaneelidest tekkinud ja avatud reguleerimisalasse kuuluvate elektri- ja elektroonikaseadmetega seotud endisaegseid jäätmeid.

(15) Direktiivi 2012/19/EL muutmisel ja selle puudustega tegelemisel on oluline tagada, et elektroonikaromude käitlemise kulusid ei kantaks ebaproportsionaalselt üle tarbijatele ega kodanikele. See hõlmab põhimõtte „saastaja maksab“ arvessevõtmist, elektroonikaromude kogumismääradega seotud võimalike sätete käsitlemist ja direktiivis 2008/98/EÜ artiklis 4 sätestatud jäätmehierarhia järgimist.

(16) Kuna käesoleva direktiivi eesmärke ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab neid meetme ulatuse ja toime tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale,

([7]) ELT C 369, 17.12.2011, lk 14.

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

Artikkel 1

Direktiivi 2012/19/EL muutmine

Direktiivi 2012/19/EL muudetakse järgmiselt.

1) Lisatakse järgmine artikkel:

„*Artikkel 24a*

Läbivaatamine

1. Hiljemalt 31. detsembriks 2026 hindab komisjon käesoleva direktiivi läbivaatamise vajadust ning asjakohasel juhul esitab selle kohta seadusandliku ettepaneku koos põhjaliku sotsiaal-majandusliku ja keskkonnamõju hinnanguga.

2. Lõikes 1 osutatud mõjuhinnangus kaalub komisjon eelkõige vajadust

a) sätete järele, millega tagatakse täpsemalt õiguskindluse põhimõtte järgmine ja see et üheski liikmesriigis ei esineks põhjendamatut tagasiulatuvat jõudu;

b) sätete järele, millega tagatakse direktiivi 2008/98/EÜ artiklis 4 sätestatud jäätmehierarhia rakendamine;

c) sätete järele, millega tagatakse kooskõlas põhimõttega „saastaja maksab“, et kodanikke ja tarbijaid ei koormata ebaproportsionaalselt suurte kuludega;

d) sätete järele, millega tagatakse käesoleva direktiivi täielik rakendamine ja täitmise tagamine, eelkõige seoses piisavate kogumismääradega, ning ennetatakse ebaseaduslikku kauplemist elektroonikaromudega;

e) käesoleva direktiivi raames uue elektri- ja elektroonikaseadmete kategooria „päikesepaneelid“ loomise järele, et eraldada päikesepaneelid olemasolevast elektri- ja elektroonikaseadmete kategooriast 4 „suured seadmed“, nagu on osutatud III ja IV lisas, ning kogumismäärade arvutamine kogumiseks kättesaadavate päikesepaneelide jäätmete põhjal, lähtudes nende eeldatavast kasutuseast, mitte turule lastud toodete kogusest;

f) sellise mehhanismi loomise järele, millega tagatakse, et tootja maksejõuetuse või likvideerimise korral kaetakse rahaliselt nii kodumajapidamiste kui ka muude kasutajate kui kodumajapidamiste päikesepaneelidest tekkinud jäätmete kogumise, töötlemise, taaskasutamise ja keskkonnaohutu kõrvaldamise tulevased kulud.“

2) Artiklit 12 muudetakse järgmiselt:

a) lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. Liikmesriigid tagavad, et tootjad rahastavad vähemalt artikli 5 lõike 2 kohaselt rajatud kogumiskohtadesse toodud kodumajapidamiste elektroonikaromude kogumist, töötlemist, taaskasutamist ja keskkonnaohutut kõrvaldamist järgmiselt:

a) elektroonikaromude puhul, mis on tekkinud artikli 2 lõike 1 punktis a osutatud ning pärast 13. augustit 2005 turule lastud elektri- ja elektroonikaseadmetest, välja arvatud päikesepaneelidest;

b) elektroonikaromude puhul, mis on tekkinud alates 13. augustist 2012 turule lastud päikesepaneelidest, ning

c) elektroonikaromude puhul, mis on tekkinud artikli 2 lõike 1 punktis b osutatud ning alates 15. augustist 2018 turule lastud elektri- ja elektroonikaseadmetest, mis ei kuulu artikli 2 lõike 1 punkti a reguleerimisalasse.“;

b) lõike 3 esimene lõik asendatakse järgmisega:

„3. Iga tootja vastutab lõikes 1 osutatud toimingute rahastamise eest, mis on seotud tema enda toodetest tekkinud jäätmetega. Tootja võib valida, kas ta täidab selle kohustuse individuaalselt või ühineb kollektiivse süsteemiga.“;

c) lõige 4 asendatakse järgmisega:

„4. 13. augustil 2005 või enne seda turule lastud, artikli 2 lõike 1 punktis a osutatud toodetest, välja arvatud päikesepaneelidest, tekkinud elektroonikaromude (edaspidi „endisaegsed jäätmed“) käitluskulud rahastatakse ühe või mitme süsteemi poolt, milles kõik tootjad, kes vastavate kulude tekkimise ajal turul tegutsevad, osalevad proportsionaalselt, see tähendab proportsionaalselt nende vastava osaga seda tüüpi seadmete turul.“

3) Artikli 13 lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. Liikmesriigid tagavad, et tootjad rahastavad muude kasutajate kui kodumajapidamiste elektroonikaromude kogumisest, töötlemisest, taaskasutamisest ja keskkonnaohutust kõrvaldamisest tulenevad kulud järgmiselt:

a) elektroonikaromude puhul, mis on tekkinud artikli 2 lõike 1 punktis a osutatud ning pärast 13. augustit 2005 turule lastud elektri- ja elektroonikaseadmetest, välja arvatud päikesepaneelidest;

b) elektroonikaromude puhul, mis on tekkinud alates 13. augustist 2012 turule lastud päikesepaneelidest, ning

c) elektroonikaromude puhul, mis on tekkinud artikli 2 lõike 1 punktis b osutatud ning alates 15. augustist 2018 turule lastud elektri- ja elektroonikaseadmetest, mis ei kuulu artikli 2 lõike 1 punkti a reguleerimisalasse.

Artikli 2 lõike 1 punktis a osutatud elektri- ja elektroonikaseadmetest, välja arvatud päikesepaneelidest, mis asendatakse uute samaväärsete toodetega või sama funktsiooni täitvate uute toodetega, tekkinud endisaegsete jäätmete käitluskulud rahastavad kõnealuste toodete tootjad toodete tarnimisel. Alternatiivselt võivad liikmesriigid sätestada, et kõnealuse rahastamise kohustus on osaliselt või täielikult ka muudel kasutajatel kui kodumajapidamistel.

Artikli 2 lõike 1 punktis a osutatud elektri- ja elektroonikaseadmetest, välja arvatud päikesepaneelidest, tekkinud muude endisaegsete jäätmete käitluskulud rahastavad muud kasutajad kui kodumajapidamised.“

4) Artikli 14 lõige 4 asendatakse järgmisega:

„4. Elektroonikaromude sortimata olmejäätmetena kõrvaldamise vähendamiseks ja nende liigiti kogumise soodustamiseks tagavad liikmesriigid, et tootjad märgistavad turulelastud elektri- ja elektroonikaseadmed nõuetekohaselt IX lisas esitatud tähisega, eelistatavalt kooskõlas Euroopa standardiga EN 50419:2022. Tähise võib toote suurusest või funktsioonist tulenevatel erandjuhtudel kanda elektri- ja elektroonikaseadmete pakendile, kasutamisjuhendile ja garantiidokumendile.“

5) Artikli 15 lõige 2 asendatakse järgmisega:

„2. Elektri- ja elektroonikaseadme turulelaskmise kuupäeva üheseks kindlaksmääramiseks tagavad liikmesriigid, et seadmel on tähis, millel on märgitud, et seade on turule lastud pärast 13. augustit 2005. Sel eesmärgil kohaldatakse eelistatavalt Euroopa standardit EN 50419:2022.

Päikesepaneelide puhul kohaldatakse esimeses lõigus osutatud kohustust üksnes päikesepaneelide suhtes, mis on turule lastud alates 13. augustist 2012.

Artikli 2 lõike 1 punktis b osutatud elektri- ja elektroonikaseadmete puhul, mis ei kuulu artikli 2 lõike 1 punkti a reguleerimisalasse, kohaldatakse käesoleva lõike esimeses lõigus osutatud kohustust üksnes selliste elektri- ja elektroonikaseadmete suhtes, mis on turule lastud alates 15. augustist 2018.“

Artikkel 2

Ülevõtmine

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 9. oktoobriks 2025. Liikmesriigid teatavad nendest viivitamata komisjonile.

Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nende ametlikul avaldamisel nendesse või nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas nende poolt vastu võetud põhiliste normide teksti.

Artikkel 3

Jõustumine

Käesolev direktiiv jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artikkel 4

Adressaadid

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele.

Strasbourg, 13. märts 2024

Euroopa Parlamendi nimel	*Nõukogu nimel*
president	*eesistuja*
R. METSOLA	H. LAHBIB